

Paraneeko lapsen asema lakiuudistuksen myötä?

Lapsen edun ja osallisuuden toteutumisen
arviointia

Erofoorumi 2018

22.3.2018

Lapsen asemaan koskevat keskeiset muutokset

Lakiuudistuksen tavoite : lapsen edun toteutumisen parantaminen lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa

- lähes kaikki ehdotetut muutokset vaikuttavat lapsen asemaan suoraan tai välillisesti
- vaikutukset lähtökohtaisesti positiivisia, mutta edellyttävät lainsäädännön lisäksi käytännön toimien kehittämistä - vanhemmat/huoltajat, viranomaiset, tuomioistuimen, muut toimijat

Lapsen edun ja osallisuuden varmistaminen

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59-60/1991)

Lapsen edun ensisijaisuus

3(1) art

Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Ks. myös mm. 9 artikla - erottaminen vanhemmista; 18 artikla - vanhempien vastuu;
20 artikla - vailla perheen turvaa oleva lapsi ja vaihtoehtoinen hoito

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59-60/1991)

Lapsen osallisuus

12 art

- 1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.*
- 2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.*

YK:n lapsen oikeuksien komitean näkökanta

” Lapsen etua arvioitaessa on kunnioitettava lapsen oikeutta vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa ja saada nämä näkemykset otetuksi asianmukaisesti huomioon. Tämä on ilmaistu selkeästi komitean yleiskommentissa nro 12, jossa myös korostetaan 3 artiklan 1 kohdan ja 12 artiklan välistä erottamatonta yhteyttä. Nämä kaksi artiklaa täydentävät toisiaan: **ensimmäisellä pyritään toteuttamaan lapsen etu ja toisessa tarjotaan menettely lapsen tai lasten näkemysten kuulemiselle ja niiden ottamiselle huomioon kaikissa lasta koskevissa asioissa, myös lapsen edun arvioinnissa. Yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohtaa ei voida soveltaa oikein, jos 12 artiklan vaatimukset eivät täyty.** Samoin 3 artiklan 1 kohta vahvistaa 12 artiklan soveltamista tukemalla **lasten olennaista asemaa kaikissa heidän elämänsä vaikuttavissa päätöksissä.**” CRC/C/GC/14, kohta 43.

Lapsen etu ja osallisuus lapsen huoltolain uudistuksessa

Lapsen etu –käsite esiintyy monessa kohdin työryhmän mietinnössä säännösehdotusten perusteluissa, mutta erillistä, kaikkea lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa säännöstä lapsen edusta ei ole ehdotettu kirjattavaksi lakiin

- Nimenomaisella lapsen edun ensisijaisuutta korostavalla säännöksellä vahvistettaisiin lapsen edun mukaista päätöksentekoa ja toimintaa
- Säännöksessä olisi otettava huomioon, että lapsen etu on arvioitava ja määriteltävä aina tilannekohtaisesti ja kunkin lapsen kohdalla erikseen

Lapsen etu ja osallisuus lapsen huoltolain uudistuksessa

Lapsen osallisuus näkyy useassa kohdin:

- Sopimus huollosta ja tapaamisoikeudesta
 - 11 § lapsen mielipiteen selvittäminen iän ja kehitystason mukaisesti
 - 8 § lastenvalvojan tai muun sopimuksen vahvistamista valmistelevan velvollisuus keskustella lapsen kanssa henkilökohtaisesti, jos lapsi siihen suostuu ja se on tarpeen lapsen mielipiteen ja toivomusten selvittämiseksi
- Tuomioistuimessa
 - 15 a § Lapsen pyytäessä/suostuessa voidaan lasta kuulla, jos se asian ratkaisemiseksi on tarpeen, alle 12-vuotiaan kohdalla vain, jos se asian ratkaisemiseksi on välttämätöntä ja siitä ei arvioida olevan merkittävää haittaa lapselle
 - 16 § sosiaalilautakunnan selvitystä varten selvitetään lapsen omat toivomukset ja mielipide, ikä ja kehitystaso huomioon ottaen
 - 17 b § asiantuntija-avustajan käyttäminen lapsen henkilökohtaisessa kuulemisessa tuomioistuinsovittelussa

Lapsen etu ja osallisuus lapsen huoltolain uudistuksessa

- 1 § Lapsen huollon tarkoitus – lapsen mielipiteiden ja toivomusten huomioonottaminen
- 2 § Lapsen oikeus luoda ja säilyttää yhteys kumpaankin vanhempaansa erotilanteessa – lapsen mielipiteen selvittämisestä ei nimenomaisesti mainintaa, mutta tp-laissa ehdotetaan täydennettäväksi säännöstä lapsen vastustuksen huomioon ottamisesta
- 4 § Lapsen mielipiteen ja toivomusten selvittäminen lasta koskevassa päätöksenteossa sekä huoltajan velvollisuus kertoa lapselle hänen elämänsä vaikuttavista päätöksistä ja muista asioista - lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
- 9 c § Lapsen oikeus tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä – velvollisuus ottaa huomioon lapsen mielipide ja toivomukset, lapsen oma näkemys, onko ko. henkilö hänelle erityisen läheinen ja haluaako lapsi tavata häntä

Lapsen etu ja osallisuus lapsen huoltolain uudistuksessa

Lapsen osallisuuden vahvistuminen lapsenhuoltolain täytäntöönpanossa edellyttää

- matalan kynnyksen asettamista lapsen oikeudelle kertoa mielipiteensä ja toivomuksensa ja saada ne huomioonotetuksi
 - toteuduttava kotona, palveluissa ja tuomioistuimissa
 - lapsen kehitystason arviointi, ei vain tiukkaan ikärajaan nojautumista
- erityisen huomion kiinnittämistä lapsen elämää ja asioita koskevan tiedon antamiseen lapselle itselleen – lapsi ei voi muodostaa mielipidettä, jos hän ei tiedä mistä on kyse!
 - Vanhempien ohjaus, viranomaisten kouluttaminen
- lastenvalvojien ja tuomioistuinten kouluttamista lapsen mielipiteen selvittämiseen ja kuulemiseen
- lapsiystävällisten tilojen ja menettelyiden kehittämistä ja käyttöönottoa

Lapsiasiavaltuutettu viestii

Tilaa uutiskirje
uutiskirje.lapsiasia@sstviestinta.fi